

“Suriyeli meselesini dilenci sorunu olarak görüyoruz”

Suriyeli göçmenler zor günleri geride bırakıp hayatlarına devam etmek istiyor. Pekî Türkiye onların “kalıcı olmasına” ne kadar hazır? Prof. Dr. Ahmet İçduygu: “1.5 milyon civarı Suriyeli var. Dilenci olanlar 2-3 bin kişi. Ama onlar gözümüze çarptığı için meseleyi dilenci sorunu olarak görüyoruz”

Geçtiğimiz günlerde Koç Üniversitesi bünyesinde faaliyet gösteren Göç Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi bir etkinlik düzenledi: “Sınır, Hareketlilik ve Çeşitlilik: Eski Sorular, Yeni Meseleler”. Merkezin direktörü Prof. Dr. Ahmet İçduygu’nun öncülük ettiği etkinliğin konu başlıklarından biri de Suriye’den alınan göçtü. Türkiye’deki Suriyelilerin kendi hastanelerini, okullarını açtığını, hastanenin izinsiz olduğu gerekçesiyle kapatıldığını, okulda eğitime devam edildiğine ilişkin haberler de okuduk geçen hafta. Avrupa ülkelerine kaçak olarak gitmeye çalışırken yakalanan, hayatını kaybedenlere yenileri eklendi... Gelişmeleri Prof. İçduygu’yla konuştuk, “Türkiye Suriyelilerin ‘kalıcı olmasına’ ne kadar hazır?” diye sorduk.

Geçen hafta gerçekleşen konferansta “Suriye’den alınan göç” konu başlığı altında neler konuşuldu?

“Suriye’den gelen sığınmacı hareketleri kalıcılığa döner mi? Göç devam eder mi?” gibi konular tartışıldı, kent mültecileri ve kamp mültecileri arasındaki farklar, uyum sorunları konuşuldu.

“Hükümet bunu geçici bir kriz olarak düşündü”

Suriye’den alınan göçle ilgili bize verebileceğiniz rakamlar neler?

2012’nin sonunda yaklaşık 170 bin kişi vardı. Kamp dışında pek mülteci yoktu. Hükümet bunu geçici bir kriz olarak gördü, bir süre kamplarda kalacaklar, sonra da gidecekler diye düşündü. 2013’te bu sayı 600 binin üzerine çıktı. Şu anda ise kayıtlı olarak 1.2 milyon kadar kişi var.

Bu kayıt biçimi de tartışılıyor. Sosyal yardım almak için farklı kayıtlar oluşturulduğu söyleniyor. Birleşmiş Milletler Yüksek Komiserliği 1.5 milyon civarında olduğunu kabul ediyor, bizde öyle... Bunların yaklaşık altıda biri kamplarda, kalanı kent mültecisi. Üçte ikisi bölgedeki illerde kalıyor; Gaziantep, Hatay ağırlıklı olmak üzere... Kalanı büyük şehirlerde. İstanbul’daki rakam 300 binlere yaklaştı.

“Doktorlar, sanatçılar, akademisyenler de var”

Kamp ve kent mültecisi olmak arasındaki seçimi kendileri mi yapıyor?

Türkiye’deki kamplar dünya standartlarında. Daha çok yeni gelenler kampta kalıyor. Bir süre kalmış olanlar ekonomik getirinin olduğu yerlere gidiyorlar. Tanıdıklarının yanlarına giderek küçük topluluklar oluşturuyorlar.

Göç devam ediyor mu?

2013’ün ortalarından itibaren daha kontrollü bir geçiş söz konusu.

Bu göçle gelenlerin profilini nasıl tarif edersiniz?

Üçte ikisini kadınlar ve 18 yaş altındakiler oluşturuyor. Burada doğan çocuk sayısının 100 bini geçtiğini biliyoruz. Büyük kısmı kırsal kesimden. Şehir kökenliler daha az. Dörtte biri eğitim almış, meslekleri olan insanlar. Sayıları 25-50 arasında akademisyen var.

Hali vakti yerinde olanlar, orta sınıf olanlarda var. Doktorlar, sanatçılar var. Dilenci olarak gördüğümüz kabaca 2-3 bin kişidir. Ama biz, büyük kentlerde onlar gözümüze çarptığı için, onlar da şehrin belirli noktalarına toplandıkları için Suriyeli meselesini dilenci sorunu olarak görüyoruz. O da kendi içinde

bir sorun ama çok fazla sayıda olmadıklarını bilmeliyiz.

“Kitlesele göç için hukuksal altyapı yok”

“Şu ana kadar fena idare etmedik ama dikkat edilmezse bazı alanlar bataklığa dönüşebilir”

Türkiye’deki Suriyeli göçmenler meselesi hakkında neler yapılması gerekiyor?

Onlar için hâlâ “konuğumuz” diyoruz. Konuk lafı hukuksal bir kavram değil. Dünyada da kitlesele sığınma hareketlerinin hukuksal altyapısı konusunda belirsizlikler var. Bizde geçici koruma yönetmeliği çıktı ama bizim de kitlesele göçle ilgili hukuksal altyapımız yok. Dikkat çekmek istediğim iki şey var. İlki şu; 2006’dan beri yeni bir iskan kanunumuz var ama bu kanun 1934 tarihli eski kanunun bazı özelliklerini taşıyor. Buna göre göçmen, Türk soyundan ve Türk kültüründen olan kişi olarak tanımlanıyor ve başka bir ülkeden gelip yerleşmek, vatandaş olmak isteyenler arasında Türk soyundan, ırkından ve kültüründen kişilerin bu süreçte öne alınacağını söylüyor. Bu 1930’ların daha ırkçı rejimlerinin ve dönemin ulus devlet yaratma çabalarının etkisi... Buna göre Suriye’den gelenlerin bir kısmı Türkmen ama önemli bir kısmı Arap, Kürt. Dolayısıyla ya bu yasa değişecek ya da başka bir düzenleme yapılacaktır. İkinci konu da şu; sığınma hareketlerini düzenleyen 1951 Cenevre Sözleşmesi’nde, coğrafi sınırlama dediğimiz bir hak var. Türkiye bunu koruyan tek ülke. Türkiye, Türkiye’de kalma hakkını sadece Avrupa’dan gelenlere veriyor. Soğuk Savaşı yıllarında komünizmden kaçıp gelenler düşünülmüş burada. Şimdi bunun da değişmesi yada Suriyelilerle ilgili özel bir düzenleme yapılması gerekir.

Bize düşenler neler?

Göç bir toplumsal olgu. İnsanlar çalışmak için de başka yerlere gidiyor, Türkler Almanya’ya gittiklerinde de bir uyum sorunu ortaya çıktı. Devlet altyapıyı hazırlayacak ama sivil toplum, medya, üniversite de adeta bir toplumsal kampanyayla bu sorunlara yoğunlaşmalı. Irkçılık olayları, yabancı düşmanlıkları olacaktır. Bunlarla ilgili çalışmalar yapılmalı. Şimdiden “Yabancılar geldi, işlerimizi elimizden alıyorlar” gibi şeyler konuşuluyor. Tabii, gelenlere çeşitli haklar tanınınca Türkiye’deki bazı kişiler de dezavantajlı duruma düşüyor ya da öyle algılıyorlar. Örneğin, Türkiye’de üniversiteye girmek çok zor. Bu insanlara üniversiteye direkt kabul edilme hakkı tanındığında bu tepkiye neden oluyor. Bütün bunlarla ilgili çalışmalar yapılmalı. Şu ana kadar fena idare etmedik ama gerekli çalışmalar yapılmazsa bazı alanlar bataklığa dönüşebilir.

Batılı ülkeler üzerine düşeni yaptı mı?

Bu maliyeti olan bir konu olduğu için uluslararası camia külfeti başkalarının sırtına yükleme eğiliminde. Batı’nın bu krizle ilgili çok iyi bir sınav verdiğini söyleyemeyiz. Sorumluluk almadıklarını görüyoruz. Mümkün oldukça sınırlarını kapatıyorlar. Bu da insanların yasa dışı bir şekilde geçmesini getiriyor. 2013’te aralarında Suriyelilerin de bulunduğu yaklaşık 600 kişinin denizde öldüğü tahmin ediliyor. Kasımın başına kadar bu rakam 3 bine çıkmıştı.

“Açık kapı politikası iyi bir şey ama...”

Türkiye’nin Suriyeli göçmenler konusundaki politikasını nasıl buluyorsunuz?

Türkiye, Suriye olayının siyasi olarak angajmanı oldu. Bu nedenle uluslararası toplumdan ve sivil toplumdan yardım istemedi, kamplarla idare edebileceğini sandı.

Olayın siyasi angajmanı olmasaydı mülteciler meselesini biraz daha soğukkanlılıkla hallederdi. Bu kadar insana kapının açılması insani açıdan çok önemli. 4.5 milyar dolar kadar para harcandığı söyleniyor. Bu çok ciddi bir rakam. Bunun kıymetinin bilinmesi gerekiyor. Üç yıl içinde 1.5 milyon kişi herhangi bir ülkeye gitse, Amerika, Almanya, Fransa, İngiltere gibi ülkelere mesela, kıyamet kopardı. Yani bu bir konu olarak görülür, tartışılırdı. Türkiye’de dördüncü yılına girecek olan bu konu, gündemimizde üst sıralarda değil. Sadece bu insanlara saldırılar olduğunda gündeme geliyor. Türkiye’nin açık kapı politikası iyi bir şey. Çatışmadan kaçan insanlara kapınızı kapatamazsınız. Bu felsefi ve ahlaki bir tercih. Ama her ülkenin de bir hazmetme kapasitesi vardır. Ekonomik, sosyal koşulları çerçevesinde ne kadar insanı kabul edebiliriz? Bunun hesabının yapılması gerekli.